

Резюме на работен вариант

от м. октомври 2021 г. на Програмата за развитие на регионите 2021-2027

Настоящото резюме е подготвено от екипа на НСОРБ, на база на петия актуализиран проект на Програмата за развитие на регионите за периода 2021-2027 г., от м. октомври 2021 г., отразяващ коментари на Европейската комисия и публикуван през м. декември 2021 г. на <https://www.eufunds.bg/bg/oprd/term/517>

Програмна стратегия:

Основната цел на политиката за регионално развитие в България е да създаде жизнени, икономически силни и устойчиви региони като отговор на неблагоприятните демографски тенденции и задълбочаване на между- и вътрешнорегионалните различия. Специфичните цели включват:

- ✚ Справяне с негативните демографски тенденции и намаляване на регионалните различия по отношение на населението;
- ✚ Увеличаване на икономическия растеж на българските региони;
- ✚ Насърчаване на балансирано териториално развитие чрез полицентрична мрежа от градове, подкрепена от интегрирани инвестиции.

Горепосочените цели се предвиждат да бъдат постигнати чрез значителна промяна в отношението, възгледите и перспективите към регионалното развитие, което ще се реализира чрез **прилагането на интегриран териториален подход**. Във фокуса на интегрирания териториален подход е ефективното използване на потенциала на всяка територия в тесен диалог и сътрудничество между институции, работещи на различни нива на управление, както и други заинтересовани страни, действащи на съответната територия.

Предвидено е приоритетно подпомагане на Северозападен и Северен централен региони. Мотиви за това са, че подкрепата на по-слаборазвитите региони изискват системна и интегрирана насоченост, чрез създаване на подходящи схеми и инструменти в демографската, образователната, икономическата, иновационната политика, политиката в областта на цифровите технологии, социалната и жилищна политика.

В основата на програмната стратегия е осигуряването на по-добро развитие на икономически потенциали, мобилност и привлекателна среда за живот с възможности за достъп до адекватно жилищно настаняване, качествени и достъпни здравни, образователни и социални услуги, култура, забавления, спорт, работа и отдих, за да се повиши стандартът на живот и да се помогне на справяне с проблема, свързан с демографските дисбаланси, както и със сериозните последствия от кризата, предизвикана от разпространението на COVID-19.

Програмата е ориентирана към постигането на цел на политиката (ЦП) 5 „Европа по - близо до гражданите“ и се финансира от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и Фонда за справедлив преход (ФСП).

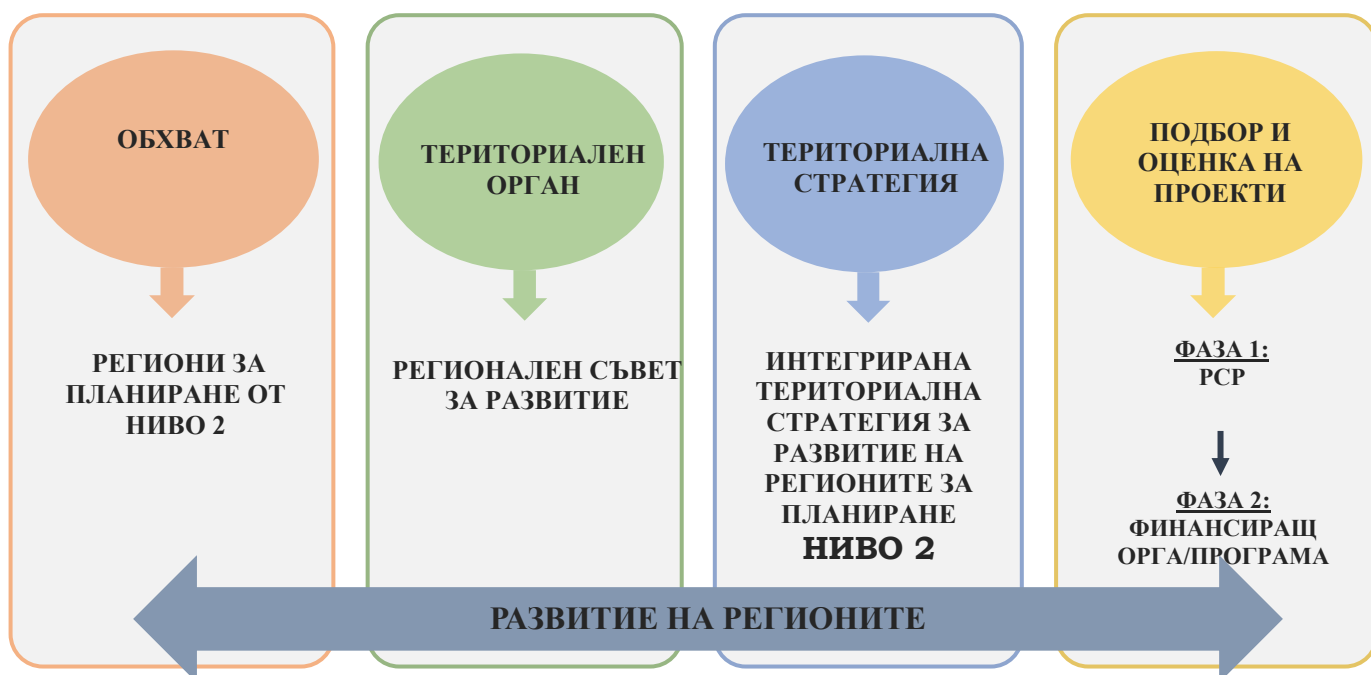
Подход за изпълнение:

Чрез инструменти за интегрирано териториално развитие, включително интегрирани териториални инвестиции (ИТИ). Подходите, на базата на Интегрирани териториални стратегии (ИТС), ще са два отделни, за всяка от бъдещите две основни приоритетни оси на ПРР:

- ✚ **Интегрирано градско развитие:** Ролята на ИТС ще изпълняват Планове за интегрирано развитие на целевите градски общини. Планираният период на действието им е 2021-2027 г. Подкрепените операции ще бъдат избрани от съответните отговорни териториални органи.

✚ **Интегрирано териториално развитие:** Интегрираните териториални стратегии за развитие на регионите от ниво 2 ще играят ролята на ИТС. Регионалните съвети за развитие (РСР) ще функционират като териториални органи, отговорни за прилагането на стратегиите и за предварителния подбор на проекти и мерки, които да бъдат финансирани. В рамките на интегрирания териториален подход на регионално ниво (6-те региона от NUTS 2) ще се подкрепят концепции за ИТИ, финансирани от различни източници. Всяка концепция ще включва набор от взаимосвързани и допълващи се (интегрирани) проекти/проектни идеи, насочени към територии с общи характеристики и/или потенциал за развитие, включващи най-подходящата комбинация от ресурси и мерки, които да бъдат използвани за постигане на конкретна цел или приоритет на интегрирана териториална стратегия. Видът на проектите може да се различава в зависимост от типа инвестиции, бенефициентите или източниците на финансиране. Поне един от проектите трябва да бъде икономически ориентиран или реализиран от икономически оператор(и) и да доведе до икономически ползи и резултати за целевата област. Изключения от това правило ще се правят в случай на важни секторни инфраструктурни проекти със социално измерение. Предвижда се повечето от секторните програми да допринесат с най-малко 10% от своите бюджети за прилагането на този подход. В тази връзка, ще бъде осигурена съгласуваност и допълняемост между различните видове инвестиции.

По-голяма гъвкавост ще се осигури за общинските власти, които ще имат ключова роля при определяне на приоритетните интервенции предвид отговорностите и функциите, които изпълняват по отношение на инфраструктурата, предмет на интервенции по програмата. Така например общинските власти носят основна отговорност по отношение на организацията на обществения градски транспорт на територията на съответните общини и именно по тази причина е най-подходящо интервенциите за устойчива градска мобилност да се осъществяват в рамките на ЦП 5, още повече че интегрираните териториални стратегии на общинско или регионално ниво следва да зададат основните приоритети в тази насока, така че те да бъдат интегрирани и изпълнени в координация с останалите мерки, насочени към целевите територии.

Аналогично интервенциите за енергийна ефективност би следвало също да се осъществяват в съответствие с интегрираните териториални стратегии и с решенията на местните власти. По отношение на инвестициите в пътища, те трябва да бъдат избирани с водещата роля на териториалните органи на регионално ниво, предвид факта, че Интегрираните териториални стратегии на регионите за планиране от ниво 2 анализират пространствените и функционални връзки между отделните населени места, общини и области на територията на региона и дават насоки за тяхното развитие. С оглед на това свързаността вътре в регионите и между тях, която е основна цел на инвестициите в пътна инфраструктура, следва да бъде адресирана именно чрез инвестиции в рамките ЦП 5.

Във фокуса на инвестициите ще бъде развитието на функционални зони на база на идентифицираните възможности в ИТС и в тази връзка приоритетно ще се насърчават интервенции, допринасящи за засилване на функционалните връзки между отделните територии и населени места.

За да се гарантира изпълнението на националните приоритети на отделните секторни политики се предвижда подходът „отдолу-нагоре“ да се осъществява в координация с подхода „отгоре-надолу“, при който се изисква съответствие на всички подпомагани интервенции с целите на съответните секторни политики. В тази връзка отговорност на компетентните национални органи е да разработят карти на услугите и инфраструктурата и да очертаят приоритетите за инвестиции в конкретните сектори, а именно пътна инфраструктура, образование, здравеопазване, социална политика и култура. Пресечната точка между двата подхода ще се осигури на етапа на подбор на операциите чрез предварително определени критерии за подбор, които ще дават приоритет на концепции и проекти, съответстващи на секторните стратегии и картите на услугите, отразени в съответните териториални стратегии на ниво NUTS 2.

Инвестиции в образователна инфраструктура:

Както и в програмния период 2014-2020, така и в периода 2021-2027 г., инвестиции в образователна инфраструктура ще се осъществяват на базата на специфично разработени методологии за приоритизиране на обектите на образователната инфраструктура на територията на страната и съответни списъци към тях, а именно: Методология за приоритизиране на обектите на образователната инфраструктура на територията на

страната и Методика за приоритизация на държавните висши училища, изготвени от отговорните за политиките ведомства – Министерство на образованието и науката и Министерство на културата (по отношение на училищата по изкуства и по културата).

Критериите за приоритизиране на образователната инфраструктура са предназначени да допринесат за три водещи цели:

1. Ефективност - по-голям брой студенти, използващи инфраструктурата и по-висока възвръщаемост на инвестициите в образованието на учениците.
2. Равен достъп до качествено образование - не само по отношение на физическия достъп, но и по отношение на качеството на образованието.
3. Балансирано териториално и регионално развитие - разпределението на инвестициите по региони, области и общини по NUTS 2 трябва да бъде съпоставимо с разпределението на децата и учениците (прогнозни демографски стойности до 2023 г.)

В съответствие с тези цели при приоритизацията са приложени следните критерии:

- Брой деца / ученици в детски градини / училища
- Промяна в броя на децата / учениците (ефективност)
- Единствената детска градина в общината
- Централна детска градина / централно училище
- Защитена детска градина или защитена част от детска градина / защитено училище
- Профил на приоритетно обучение и / или приоритетно професионално направление
- Брой ученици от повече от една административна област
- Брой области, от които идват учениците.

Инвестиции в социални услуги:

Със средства от ПРР 2021-2027 ще се създават/реформират само услуги, които са включени в Националната карта на социалните услуги. Съгласно анализа на нуждите в сектора, със средства от ПРР 2021-2027 приоритетно ще бъдат подпомагани инвестиции, свързани с осигуряването на дългосрочна грижа за възрастни (в т.ч. реформиране на домовете за стари хора и изграждане на нови резидентни услуги и съпътстващи социални услуги за лица с увреждания от общността) и осигуряване на социални услуги за деца и семейства (в т.ч. разширяване на мрежата от услуги за ранно детско развитие и развитие на услуги за превенция и ранна интервенция на уврежданията за деца и др.). Тези инфраструктурни мерки ще бъдат допълнени с необходимите „меки“ мерки, свързани с предоставянето на социалните услуги, обучението на персонала, осигуряване на социалното включване на лицата и др., включително по линия на Програмата за развитие на човешките ресурси. В допълнение анализите, изготвени от Министерство на труда и социалната политика, сочат към необходимост от инвестиции за изграждане и оборудване на структури (регионални центрове) за подкрепа на социалната и солидарната икономика, в които да се осъществяват услуги за насърчване, промотиране, консултиране и съдействие на процесите на работа на субектите на социалната и солидарна икономика. Въвеждането на нов регионален подход, основаващ се на идентифициране на конкретни икономически дейности, социална добавена стойност и конкурентни дефицити на субектите на социалната и солидарна икономика по места ще

позволи ограничаване на спорадичните ефекти, ще подобри средата, ще осигури видимост сред потенциалните партньори и потребители, трайност на пазарното присъствие и устойчиво социално въздействие. Създаването на мрежа с териториално покритие в шестте региона на страната ще се допълни с изграждането на изричен експертен капацитет за преодоляване дефицитите от специализирани, включително дигитални умения, знания и капацитет за подкрепа развитието на сектора.

Инвестиции в здравната система:

Целенасочените инвестиции за посрещане на предизвикателства в сферата на здравеопазването ще се осъществява на базата на картиране на нуждите на национално ниво от отговорното за политиката в здравния сектор ведомство – Министерство на здравеопазването.

Болничната структура в България се характеризира със свръхкапацитет, фрагментарност и дисбаланси, които се отразяват негативно на икономическата ефикасност и не допринасят за подобряване на качеството на грижите. Неравномерното разпределение на болнична инфраструктура на територията на страната е свързано със свръхконцентрация на болнични структури в най-големите градове и недостиг на капацитет за задоволяване на базови потребности от болнична помощ в малките населени места. Неэффективната е и структурата на болничните легла, в която има превес на леглата за активно лечение и много ниска осигуреност с легла за дългосрочна грижа. За предоставяне на качествени медицински услуги, освен наличието на квалифициран медицински персонал, съществено значение за ефективността от лечението имат и съвременните битови условия и медицинска апаратура, за което е необходима модернизация на материално-техническата база на лечебните заведения за болнична помощ, които годишно обслужват пациентопоток, представляващ над 70% от населението на страната. От друга страна, **първичната извънболнична медицинска помощ**, включително специализираната и денталната помощ, все още не могат да изпълнят своята ключова роля за справяне с основните здравни предизвикателства и с рискове от лошото здраве. По отношение на дейността на общопрактикуващите лекари се наблюдават сериозни регионални дисбаланси, които водят до неравенства в достъпа, особено за хората в малките населени места. Капацитетът на специализираната извънболнична помощ също не е достатъчно развит, което задълбочава неравенствата в достъпа на населението особено в отдалечените райони. В допълнение, анализите на Министерство на здравеопазването показват, че са необходими инвестиции в специализирани болници и отделения, в които се извършват дейности за долекуване, продължително лечение и рехабилитация и хосписи за пациенти, които имат нужда от продължителен болничен престой и не могат да се обслужват сами в домашна обстановка. Нуждите в тази посока са свързани с реконструкция и преустройство на съществуващи сгради, строителство на нови сгради и дострояване, както и доставка на съвременен медицинско и немедицинско оборудване и транспортни средства, необходими за придвижването на пациенти.

Сериозен проблем в страната е необходимостта от по-ефективни интервенции и разширяване на мерките във връзка с **промотиране на здравето и превенцията на болести**, особено в отдалечените и труднодостъпни райони. Според данните,

предоставени от Министерство на здравеопазването, сред населението в страната има недостиг на знанията, уменията и мотивацията за превенция и контрол на предотвратимите социалнозначими заболявания чрез намаляване на рисковите поведенчески фактори. Статистиката показва, че остава висок относителният дял на наднормено тегло (вкл. затлъстяване) сред населението в страната - 30,1% при децата от 5 до 19 годишна възраст и 58.3% при населението над 19 години, като затлъстяването е съответно 10.3% и 23.7%. Разпространението на тютюнопушенето сред българското население е най-високо в ЕС и е с почти седем процентни пункта над средното за ЕС. Продължава повишаването на консумацията на алкохолни напитки средно на лице от домакинство в страната (за периода 2001-2018 г. с 12.8 л). Употребата на наркотици и психотропни вещества също продължава да поддържа високи нива.

По отношение на превенцията, според анализите, има най-висока концентрация на нужди и потребности от подобряване на услугите по отношение на сърдечно-съдовите, онкологичните и неврологичните заболявания. Сърдечно-съдовите и онкологичните заболявания са водещите причини за умираанията в страната (със съответно 64.4% и 16.9% от умираанията през 2019 г.). Устойчивото продължаване на дейностите по профилактика и превенция на заболяванията е важна предпоставка за откриване на социално-значими заболявания в ранен стадии и съответно осигуряване на навременно лечение. В тази връзка е идентифицирана необходимост от обновяване на остарялото медицинското оборудване на съществуващите кабинети и закупуване на нови допълнителни мобилни кабинети (в момента има 21 мобилни кабинета, но техният брой далеч не е достатъчен за покриване на нуждите), което да доведе до подобряване на достъпа до безплатни превантивни дейности (ехографски, мамографски, гинекологични, лабораторни и др. прегледи) сред уязвимите групи в цялата страна.

Териториален обхват:

В обхвата на ПРР 2021-2027 попадат всички градски общини на територията на България. Десетте големи градски общини ще бъдат подпомагани по Приоритет 1 за интегрирано градско развитие, а всички останали 40 градски общини ще бъдат подпомагани по Приоритет 2 за интегрирано териториално развитие на регионите.

Допустими бенефициенти:

Принципът на партньорство се прилага при изпълнението и на двата приоритета: при Приоритет 1 за интегрирано градско развитие той отразява партньорството в рамките на една градска община или между отделните градските общини (включително местните заинтересовани страни), включени в градски клъстери с общи бюджетни пакети, и по Приоритет 2 за интегрирано териториално развитие на регионите между различните заинтересовани страни в съответния регион от ниво NUTS 2. Партньорството между различните общини не е задължително условие, но е необходимост и ще се прилага по отношение на проекти, насочени към територии с по-широк обхват. Същевременно, партньорството между различни видове организации (бенефициенти) ще бъде задължително изискване по Приоритет 2, предвид спецификата на инструмента ИТИ.

Допустими бенефициенти ще са партньорства, включително някои или всички от изброените по-долу (списъкът не е изчерпателен):

- държавни органи, областни администрации и общински власти;
- представители на гражданското общество - неправителствени организации, организации на работодатели, синдикати, фондации;
- бизнес - представители на големи предприятия, представители на малки и средни предприятия и др.;
- научна общност - представители на университети, Българска академия на науката, Селскостопанската академия и др;
- сдруженията на собствениците на жилища в многофамилни жилищни сгради.

Изискването за партньорство ще гарантира изпълнението на националните секторни политики, като например, по отношение на концепциите и проектите в здравния сектор се предвижда Министерството на здравеопазването да играе водеща роля и да търси партньорство с релевантните заинтересовани страни на местно ниво за разработването на проекти и концепции с най-висок принос и съответствие с приоритетите в сектора. Същата роля, но на местно ниво, предвид най-доброто познаване на спецификите и приоритети на конкретните територии, се очаква да изпълняват и общините в ролята им на принципали на общински лечебни заведения.

Приоритет 1 „Интегрирано градско развитие“:

Териториален обхват: 10-те градски общини, основни центрове на растеж: Видин, Плевен, Русе, Велико Търново, Варна, Бургас, Стара Загора, Пловдив, София и Благоевград.

Всички 10 градски общини образуват общо 4 градски клъстера, разпределени по региони за планиране от ниво NUTS 2. Всеки градски клъстер разполага с отделен бюджет, в рамките на който включените градски общини изпълняват съвместни проекти и се кооперират, за да постигнат по-големи резултати и ефект на съответната територия.

С цел развитие на функционални зони и засилване на функционалните връзки между големите градски общини и граничещите с тях селски общини, инвестициите насочени към индустриални зони/паркове, пътна инфраструктура и устойчива градска мобилност ще се финансират и за съседни селски територии, когато са включени в интегрирани проекти на градските общини.

Мерките за устойчива градска мобилност ще бъдат допустими на територията и на селски общини, които не граничат с градски, при ясно обоснована необходимост и интегриран характер на инвестицията.

За мерките в областта на социалното включване, жилищното осигуряване, образованието, дългосрочната грижа и здравеопазването в рамките на Приоритет 1 е заделен ресурс в размер на 151.8 млн. евро (над 1/3 от бюджета на приоритета), който следва да бъде използван само за инвестиции в тези области.

Изисквания към мерките обект на подкрепа:

1. Да бъдат предварително идентифицирани в Планове за интегрирано развитие на общините;

2. Мерките, свързани със секторите пътна инфраструктура, образование, здравеопазване, социална политика и култура трябва да се основават на предварително картиране на нуждите на национално ниво от държавните институции и агенции, отговорни за разработването им.

Индикативни мерки за подкрепа (списъкът от действия е ориентиран и неизчерпателен, имайки предвид възможните мерки, които могат да бъдат определени посредством подхода „отдолу-нагоре“):

- **Инфраструктурни мерки за насърчаване на икономическата активност:** инфраструктура за бизнес и предприемачество (вкл. сгради), бизнес и индустриални паркове и др. инфраструктура за иновации и развитие на МСП;
- **Енергийна ефективност и обновяване на жилищни и обществени сгради:** Дейностите ще бъдат изпълнявани в съответствие с Дългосрочната стратегия за саниране на сградния фонд в Република България с хоризонт до 2050 г., като ще се финансират всички видове мерки за енергийна ефективност в сградите, включително конструктивно укрепване, системи за отопление и климатизация, интегрирани инсталации за възобновяема енергия на място, оборудване за съхранение на енергията, оборудване за зареждане на електромобили, цифровизация на сградите и др.

Важно!!!: ПРР ще финансира мерки, свързани със системи за отопление и климатизация, когато такива са предписани в обследването на енергийна ефективност. Програмата за околна среда (ПОС) ще финансира подмяната на отоплителни уреди и системи за отопление на твърдо гориво само в общини с нарушено качество на атмосферния въздух (включително в сградите, за които мерки за енергийна ефективност се финансират от ПРР).

- **Устойчива мобилност, вкл. градска мобилност:**

Важно!!!: Мерки за насърчаване на устойчива градска мобилност ще бъдат финансирани от ПРР само при наличие на ясно идентифицирани стратегия и мерки за развитие на устойчивата градска мобилност в съответните Планове за интегрирано развитие на общините, съдържащи всички елементи на плановете за устойчива градска мобилност. Същите следва да бъдат в съответствие с Пакета за устойчива градска мобилност на ЕК, съгласно Концепцията за плановете за устойчива градска мобилност (Приложението към Съобщение на Комисията СОМ(2013) 913).

Ще се насърчава развитието на функционални зони и регионални връзки от гледна точка на трудовата мобилност, включително чрез развитието на междуселищния обществен транспорт.

Мерките могат да включват всички видове инвестиции в инфраструктура и оборудване, включително, но не само: разработване на плановете за управление на движението, въвеждане на интелигентни транспортни системи (ИТС) и др. мерки за дигитализация на транспорта, подмяна на подвижния състав на обществения транспорт с екологично чист, зарядна инфраструктура за чисти превозни средства, велосипедна и пешеходна мрежа, транспортна инфраструктура, вкл. улици и съоръжения във връзка с развитието на интегрирана система за обществен транспорт, велосипедна и пешеходна мрежа, мерки за подобряване на достъпността и безопасността на транспорта, подобряване на връзките между градски, междуградски автобусен, железопътен, въздушен, вътрешноводен и морски транспорт, като част от реализиране на интермодални превози и др.

Важно!!!: ПРР ще финансира мерки за изграждане на зарядни станции като елемент на устойчивата градска мобилност на териториите на градските общини в страната в съответствие с ПИРО. Всички останали мерки, свързани с изграждането на зарядни

станции, включително за електромобили, ще се финансират от Програмата за транспортна свързаност.

Важно!!!: Дейностите, свързани с развитието на устойчивата мобилност следва да бъдат проектирани и изпълнявани при стриктно съобразяване и осигуряване на всички необходими мерки за безопасност на движението с фокус върху най-уязвимите участници – пешеходци и велосипедисти.

○ **Пътна инфраструктура, функционални връзки и пътна безопасност:**

- пътища от I, II и III клас от републиканската пътна мрежа на територията на 10-те градски общини извън TEN-T мрежата;
- пътища IV клас на територията на 10-те градските общини (на базата на подход „отдолу-нагоре“, при солидна обосновка и при доказана нужда за постигане целите на социално включване и икономическо развитие);
- всички видове мерки за пътна безопасност, включително интелигентни транспортни системи, превенция и повишаване на осведомеността.

Важно!!!: Финансирането на пътната инфраструктура ще се осъществява при следната демаркация между ПРР, ПТС и Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони (СПРЗСР): ПРР ще финансира пътища I, II, III на територията на цялата страна и IV клас на територията на градските общини извън Трансевропейската пътна мрежа, ПТС ще финансира проекти за развитие на пътната инфраструктура по Трансевропейската пътна мрежа, а СПРЗСР-мерки за поддържане и изграждане на общинска пътна инфраструктура в селските общини.

Важно!!!: Мерките за пътна безопасност трябва да бъдат изпълнявани в съответствие с европейската и национална стратегическа рамка в сектора, а именно Работен документ на службите на Комисията „Политическата рамка на ЕС за пътна безопасност 2021-2030 - Следващи стъпки към „Визия нула“, както и Националната стратегия за безопасност на движението по пътищата в Република България за периода 2021 – 2030 г. и Плана за действие 2021 - 2023 г.

○ **Зелена градска инфраструктура и сигурност в обществени пространства:**

- изграждане на обществени зони за отдих и зелени площи, включително физически елементи на градската среда и зелена инфраструктура за сгради и междублокови пространства;
- мерки за повишаване на сигурността в градските обществени пространства, включително пътна безопасност и подобряването на готовността на институциите да реагират в случай на инциденти;
- обновяване на квартали/специфични територии от градовете с неблагоприятни социално-икономически характеристики.

○ **Образователна инфраструктура:** за предучилищно, училищно и висше образование, включително детски градини;

Инвестициите в обекти от предучилищното и училищното образование следва да отговарят на изискванията, регламентирани в националното законодателство и да включват определен набор от мерки, препоръчани от МОН (като спортни площадки, площадки за игри или за безопасност на движението, дидактически материали, уреди за пречистване на въздуха и др.).

- **Здравна и социална инфраструктура** и оборудване за предоставяне на интегрирани здравно-социални и социални услуги в общността за уязвими групи, възрастни хора, хора с увреждания или деца, вкл. детски ясли.
- **Жилищно настаняване:**
 - Осигуряване на модерно и достъпно жилищно настаняване, вкл. и на уязвими групи от население и други групи в неравностойно положение, включително роми;
 - Подкрепа за прилагане на иновативни подходи за финансиране на жилищната политика в общините;
 - Насърчаване на архитектурния дизайн и изграждането на жилища, прилагащи принципи за устойчивост на околната среда, със специално внимание към смекчаването и адаптирането на изменението на климата.
- **Култура, спорт и туризъм:**
 - инфраструктура и оборудване за масов спорт;
 - инфраструктура и оборудване за културни организации и сградивключително за създаване на ключови регистри и дигитализация на културни ценности;
 - разработване на планове за опазване и управление на обектите на недвижимото културно наследство;
 - мерки, свързани с развитието, подобряването, разширяването и социализацията на туристическите зони и свързаната с тях инфраструктура, както и развитие на устойчиви форми на туризъм - екотуризм, селски, културен, гастрономичен, здравен туризъм и др.

Други действия, допустими по ЕФРР и идентифицирани въз основа на подхода „отдолу-нагоре“, при спазване на ясна процедура за демаркация с други програми

Важно!!!: Задължителна мярка за всички изброени по-горе видове интервенции ще бъде осигуряване на достъпна физическа среда за хората с увреждания в съответствие с изискванията на националното законодателство. Изискване към всички инвестиции в сгради по ПРР е изпълнението на мерки за енергийна ефективност с цел постигане най-малко клас на енергопотребление „В“ на сградата.

Основни целеви групи:

Допустими бенефициенти по ПРР са партньорства на различни заинтересовани страни, действащи на съответната територия, включително държавни органи, областни администрации и общински власти; представителите на гражданското общество (неправителствени организации, организации на работодатели и на синдикати, фондации); представители на бизнеса (предприятия), научната общност; сдруженията на собствениците на жилища в многофамилни жилищни сгради.

Същевременно основна целева група на подкрепата е населението на територията на 10-те големи градски общини, включително градските центрове и населените места, попадащи в обхвата на общината, техните посетители и гости, както и населението на съседни селски общини и населени места, образуващи общи функционални зони с градовете.

Инициатор на проектна идея може да бъде всяка заинтересована страна на територията на целевите общини, включително с идеи за обекти от общинската инфраструктура.

Използване на териториални инструменти:

Финансирането на мерки на териториите на целевите общини ще се извършва въз основа на териториални стратегии (планове за интегрирано развитие на общината), разработени под отговорността на съответните териториални органи (общинските администрации на 10-те общини), които ще изпълняват функции, свързани с предварителния подбор и оценка на проекти и мерки.

Специален фокус на подкрепата ще представляват най-нуждаещите се райони/територии в градските общини, определени в техните ПИРО: 10% от бюджета по този приоритет ще бъде заделен за интервенции в такива територии.

10-те градски общини, подпомогнати по Приоритет 1, формират 4 градски клъстера в районите от ниво 2, а именно:

1. Северозападен район - Видин и Плевен;
2. Северен централен и Североизточен район - Русе, Велико Търново, Варна;
3. Югоизточен и Южен централен район - Бургас, Стара Загора и Пловдив;
4. Югозападен район - София и Благоевград.

Възможностите за кандидатстване пред потенциалните бенефициенти по Приоритет 1 са няколко, като на тяхна база се определят следните типове проекти:

1. ПРОЕКТИ ТИП 1 с обхват територията на една градска община:

- 1.1. Самостоятелен проект на един потенциален бенефициент (градска община или заинтересована страна);
- 1.2. Партньорство между различни потенциални бенефициенти (градската община със заинтересована/и страна/и или между заинтересовани страни).

2. ПРОЕКТИ ТИП 2 с обхват територията на един градски клъстер: Партньорство на различни потенциални бенефициенти от територията на градските общини, включени в клъстера (градски общини и/или заинтересовани страни).

3. ПРОЕКТИ ТИП 3 с обхват територията на цялата страна: Партньорство между потенциални бенефициенти по Приоритет 1 (градски общини или заинтересовани страни) и потенциални бенефициенти по Приоритет 2 (градски общини или заинтересовани страни) за изпълнението на концепции за ИТИ.

За изпълнението на проекти тип 1 и тип 2 (на територията на една градска община или на територията на градския клъстер), потенциалните бенефициенти по Приоритет 1 ще могат да разходват до 70% от средствата на градския клъстер. При тези типове проекти

подборът ще се извършва на две фази: предварителен подбор на проекти в съответния териториален орган (в случай на проектен тип 2 – съответните два или три териториални органа на градските общини в кълъстера) и оценка от УО на ПРР.

Независимо от факта, че програмата допуска подаването на самостоятелни проекти от един потенциален бенефициент (проектен тип 1.1), важно е да се има предвид необходимостта от интегриран характер на инвестициите, като това ще бъде основен елемент от оценката при подбора на проектни идеи от съответните териториални органи на общинско ниво. Съответствието с изискванията за интегриран проект, съгласно дефиницията на ЕК, ще бъде част от оценката на качество на проектите идеи, а именно:

- 1) проектът интегрира няколко типа заинтересовани страни (държавни органи, частни заинтересовани страни, неправителствен сектор),
- 2) обхваща различни административни територии (например общини) и
- 3) включва интервенции от различни сектори.

При подбора на проектни идеи приоритет ще се дава на такива, които в последствие могат да се реализират като интегрирани проекти. Това означава, че проектите идеи трябва да изпълняват поне една от гореизброените характеристики на интегрираните проекти.

С оглед на необходимостта от създаване на условия за взаимодействие и постигане на по-голяма добавена стойност от инвестициите, ще се изисква от по-развитите големи градски агломерации да осъществяват подкрепа и съвместни проекти с други (съседни) територии извън общинските административни граници. В тази връзка, останалите 30% от средствата във всеки кълъстер са заделени за участие на потенциалните бенефициенти от 10-те градски общини в концепции за ИТИ на територията на цялата страна в рамките на изпълнение на Приоритет 2 на ПРР (проекти тип 3). Така например, инвестициите за здравеопазване и пътища могат да бъдат осъществявани със средства от този заделен бюджет, предвид че те обикновено са с надобщинско значение и принос към развитието на целия регион. В случай на участие на потенциален бенефициент от 10-те градски общини в концепция за ИТИ, подборът ще се извършва по реда на процедурата за подбор на концепции за ИТИ, включваща предварителен подбор от РСР на първа фаза и оценка от съответните финансиращи институции /органи на фаза 2, като по отношение на проекти, финансирани със средства от бюджета на градския кълъстер, процесът ще включва една допълнителна стъпка. За да бъде допустимо участието им като партньор в концепция за ИТИ (проекти тип 3), потенциалните бенефициенти от 10-те градски общини трябва да заявят и получат писмо за подкрепа от съответния териториален орган на общинско ниво. Писмото за подкрепа служи като документ, удостоверяващ съответствието на проектната идея, която ще бъде изпълнявана от потенциалния бенефициент от 10-те градски общини, с респективната териториална стратегия на общинско ниво (план за интегрирано развитие на общината по Закона за регионалното развитие).

Освен посочената възможност за включване на потенциалните бенефициенти от 10-те градски общини в концепция за ИТИ в рамките на 30% от бюджета на градския кълъстер,

съществуват и други варианти за участието им в партньорство за изпълнение на концепции за ИТИ. Една от тях е като партньор по проект, отговорен за изпълнението на „меки“ мерки, свързани с обмен на опит, добри практики, трансфер на знания и други. Други възможности са да участват в концепция за ИТИ с проект, финансиран със собствен принос, с финансови инструменти или други източници на финансиране.

Важно!!!: В рамките на Приоритет 2, ПРР няма да предоставя безвъзмездни финансови средства за инвестиции в инфраструктура в 10 градски общини, попадащи в обхвата на Приоритет 1.

Бюджет: 433 734 302 евро (евродял), принос на ЕФРР

Разпределението на наличните ресурси се основава на специално разработена методология, която включва следните показатели, като всеки от тях има различна тежест: 1. Население - тежест 15%; 2. Територия - 15%; 3. Брутна добавена стойност - 20% и 4. Инфраструктура - 50%.

Всеки градски клъстер, с изключение на ЮЗР, ще има отделен индикативен бюджет изчислен на тяхна база.

За градските общини в Югозападен регион (регион в преход) са предвидени 100 млн. евро (средства от ЕФРР).

Клъстер	Дял (в %) от бюджета на Приоритета
Северозападен район - Видин и Плевен	21.57
Северен централен и Североизточен район - Русе, Велико Търново, Варна	27.78
Югоизточен и Южен централен район - Бургас, Стара Загора и Пловдив	27.60
Югозападен район - София и Благоевград	23.06

Финансови инструменти:

УО на ПРР планира да използва финансови инструменти за мерки, за които е идентифицирана нужда (пазарен провал) или пазарен интерес в рамките на предварителната оценка на финансовите инструменти. На база на предварителни резултати от оценката се предвижда използването на финансови инструменти за следните групи мерки:

- Мерки за насърчаване на икономическата активност – преференциални кредити и гаранции в подкрепа на мерки за техническа инфраструктура за бизнес и

предприемачество (вкл. сгради), в т.ч. дейности по изграждане /реконструкция/ реновиране/ технологично оборудване и преоборудване на производствени и бизнес сгради и други подобни инвестиции, включително инвестиции на „зелено“ и brownfield инвестиции, както и свързваща инфраструктура;

- Енергийна ефективност и обновяване на жилищни и обществени сгради: Използването на ФИ по ПРР ще бъде координирано с предвидените инструменти за подпомагане на мерки за ЕЕ по НПВУ с цел да се избегне конкуренция между отделните инструменти и да се приложи унифициран подход. За индивидуални собственици ФИ ще се използват основно като допълващи към грантовия компонент на проектите за финансиране на собственото участие на бенефициентите. Предвиждат се и възможности под формата на кредитни линии и портфейлни гаранции на компании, изпълняващи проекти за ЕЕ в жилищния и обществен сектор с цел да се стимулира пазара за изпълнение на ЕСКО договори;
- Устойчива мобилност – Доколкото голяма част от мерките в тази група не генерират приходи се предвиждат ФИ под формата на фонд за финансиране на собствено участие на публичните власти по проекти, одобрени с БФП. Същевременно, за генериращите приходи компоненти като някои мерки за обновяване на подвижен състав, гари и спирки, алтернативни горива и зарядни станции за електромобили, паркинги и системи за паркиране, ще се предлагат инвестиционни или оборотни кредити с вградени гаранции, както и нисколихвено кредитиране с грантов компонент;
- Спортна инфраструктура – подкрепа чрез инвестиционни кредити с вградени или индивидуални гаранции;
- Туризъм, култура и културно наследство - комбинирана подкрепа на 50% БФП с ФИ под формата на инвестиционни кредити и вградени или индивидуални гаранции;
- Образователна инфраструктура - инвестиционни или оборотни кредити с с вградени или индивидуални гаранции. ФИ ще се прилагат предимно в сектора на висшето образование, както и за частни детски градини и училища, за които се предвижда комбинирано финансиране с БФП в рамките на една операция;
- В сектор „Здравеопазване и социална инфраструктура“ възможностите за прилагане на финансови инструменти са ограничени. Предвижда се предоставянето на инвестиционни или оборотни кредити с вградени гаранции.

За всеки от гореизброените сектори ще бъде допуснато комбинирано финансиране с БФП, включително в рамките на една операция в зависимост от размера на гранта.

Индикативно разпределение на програмните средства от ЕС по форма на финансиране:

Форма на финансиране	Бюджет, в евро
Безвъзмездни средства	421 047 587
Финансови инструменти	21 686 715

Приоритет 2 „Интегрирано териториално развитие на регионите“:

Териториален обхват: Всички градски общини на територията на България, с изключение на 10-те градски общини, целеви територии по Приоритет 1. В момента тече процес по промяна на дефиницията за селска община (предвидено намаляване на броя на населението в административния център от 30 000 на 15 000 жители).

След приемането на предложените промени, общо 40 градски общини ще бъдат включени в обхвата на Приоритет 2.

С цел развитие на функционални зони и засилване на функционалните връзки между градските общини и граничещите с тях селски общини инвестициите, насочени към индустриални зони/паркове и пътна инфраструктура и устойчива мобилност ще се финансират и за териториите на съседни селски общини, когато са включени в концепции за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ).

Мерките за устойчива градска мобилност ще бъдат допустими на територията и на селски общини, които не граничат с градски, при ясно обоснована необходимост и интегриран характер на инвестицията.

Поради спецификата на политиката в здравния сектор и с оглед на невъзможността ЕЗФРСР да финансира здравна инфраструктура, обекти на здравната инфраструктура могат да бъдат финансирани по линия на Приоритет 2 на ПРР на територията на цялата страна, в т.ч. и в селски райони.

За мерките в областта на социалното включване, жилищното осигуряване, образованието, дългосрочната грижа и здравеопазването в рамките на Приоритет 2 е заделен ресурс в размер на 415.4 млн. евро, който следва да бъде използван само за инвестиции в тези области.

Изисквания към мерките обект на подкрепа:

1. Да бъдат предварително идентифицирани в интегрираните териториални стратегии за развитие на регионите от ниво NUTS 2;
2. Мерките, свързани със секторите пътна инфраструктура, образование, здравеопазване, социална политика и култура, трябва да се основават на предварително картиране на нуждите на национално и регионално ниво,

изготвено от държавните институции и агенции, отговорни за тези политики, и надлежно отразени и включени в интегрираните териториални стратегии за развитие от регионите от ниво NUTS 2 (подход „отгоре-надолу“).

Индикативни мерки за подкрепа:

Подкрепа чрез ИТИ концепции с комбинирано финансиране от различни програми, Стратегическият план за развитие на земеделието и селските райони и от други източници на финансиране, включително рециклирани средства от прилагането на финансовите инструменти от предишните програмни периоди (където е приложимо).

ПРР ще подкрепя мерки, допустими за финансиране от ЕФРР, в съответствие със специфичните нужди и потенциали на територията и които не могат да бъдат финансирани по секторните програми.

Видовете мерки, които могат да бъдат подкрепени по линия на ПРР, са в следните области:

- **Инфраструктурни мерки за насърчаване на икономическата активност:**
- техническа **инфраструктура** за бизнес и предприемачество (включително сгради) за развитие на бизнес и индустриални паркове или друга инфраструктура за развитие на икономически дейности и подкрепа за иновации и развитие на МСП.
- **Енергийна ефективност и устойчиво обновяване на жилищни и обществени сгради:**

Дейностите ще бъдат изпълнявани в съответствие с Дългосрочната стратегия за саниране на сградния фонд в Република България с хоризонт до 2050 г., като ще се финансират всички видове мерки за енергийна ефективност в сградите, включително конструктивно укрепване на сградите, системи за отопление и климатизация, вкл. интегрирани инсталации за възобновяема енергия на място, оборудване за съхранение на енергията, оборудване за зареждане на електроавтомобили, цифровизация на сградите.

Важно!!!: ПРР ще финансира мерки, свързани със системи за отопление и климатизация, когато такива са предписани в обследването на енергийна ефективност. Програмата за околна среда (ПОС) ще финансира подмяната на отоплителни уреди и системи за отопление на твърдо гориво само в общини с нарушено качество на атмосферния въздух (включително в сградите, за които мерки за енергийна ефективност се финансират от ПРР).

- **Устойчива мобилност, вкл. градска мобилност:**

Важно!!!: Мерки за насърчаване на устойчива градска мобилност ще бъдат финансирани от ПРР само при наличие на ясно идентифицирани стратегия и мерки за развитие на устойчивата градска мобилност в съответните Планове за интегрирано развитие на общините /ИТСР на регионите от ниво 2/, съдържащи всички елементи на плановете за устойчива градска мобилност. Същите следва да бъдат в съответствие с Пакета за устойчива градска мобилност на ЕК, съгласно Концепцията за плановете за устойчива градска мобилност (Приложението към Съобщение на Комисията COM(2013) 913).

Ще се насърчава развитието на функционални зони и регионални връзки от гледна точка на трудовата мобилност, включително чрез развитието на междуселищния градски транспорт.

Мерките могат да включват всички видове инвестиции в инфраструктура и оборудване, включително, но не само: разработване на планове за управление на движението, въвеждане на интелигентни транспортни системи (ИТС) и др. мерки за дигитализация на транспорта, подмяна на подвижния състав на обществения транспорт с екологичночист, зарядна инфраструктура за чисти превозни средства, велосипедна и пешеходна мрежа, транспортна инфраструктура, вкл. улици и съоръжения във връзка с развитието на интегрирана система за обществен транспорт, велосипедна и пешеходна мрежа, мерки за подобряване на достъпността и безопасността на транспорта, подобряване на връзките между градски, междуградски автобусен, железопътен, въздушен, вътрешноводен и морски транспорт, като част от реализиране на интермодални превози и др.

Важно!!!: ПРР ще финансира мерки за изграждане на зарядни станции като елемент на устойчивата градска мобилност на територията на градските общини в съответствие с териториалните стратегии. Всички останали мерки, свързани с изграждането на зарядни станции, ще се финансират от Програмата за транспортна свързаност (ПТС).

Важно!!!: Дейностите, свързани с развитието на устойчивата мобилност следва да бъдат проектирани и изпълнявани при стриктно съобразяване и осигуряване на всички необходими мерки за безопасност на движението с фокус върху най-уязвимите участници – пешеходци и велосипедисти.

- **Пътна инфраструктура, функционални връзки и пътна безопасност:**
 - пътища от I, II и III клас от републиканската пътна мрежа извън TEN-T мрежата на територията на цялата страна;
 - пътища IV клас на територията на градските общини (на базата на подход „отдолу-нагоре“, при солидна обосновка и доказана нужда за постигане целите на социално включване и икономическо развитие);
 - всички видове мерки за пътна безопасност, ИТС, превенция и повишаване на осведомеността и др.

Важно!!!: Финансирането на пътната инфраструктура ще се осъществява при следната демаркация между ПРР, ПТС и СПРЗСР: ПРР ще финансира пътища I, II, III на територията на цялата страна и IV клас на територията на градските общини **извън Трансевропейската пътна мрежа**, ПТС ще финансира проекти за развитие на пътната инфраструктура **по Трансевропейската пътна мрежа**, а СПРЗСР – мерки за поддържане и изграждане на общинска пътна инфраструктура в селските общини в страната.

Важно!!!: Мерките за пътна безопасност трябва да бъдат изпълнявани в съответствие с европейската и национална стратегическа рамка в сектора, а именно Работен документ на службите на Комисията „Политическата рамка на ЕС за пътна безопасност 2021-2030 – Следващи стъпки към „Визия нула“, както и Националната стратегия за безопасност на движението по пътищата в Република България за периода 2021 – 2030 г. и Плана за действие 2021 – 2023 г.

- **Зелена градска инфраструктура и сигурност в обществени пространства като:**
 - изграждане на обществени зони за отдих и зелени площи, включително физически елементи на градската среда и зелена инфраструктура за сгради и междублокови пространства;

- мерки за повишаване на сигурността, вкл. пътна безопасност и подобряване на готовността на институциите да реагират в случай на инциденти;
- обновяване на специфични територии от градовете с неблагоприятни социално-икономически характеристики.
- **Образователна инфраструктура** за предучилищно, училищно и висше образование, включително детски градини.

Инвестициите в обекти от предучилищното и училищното образование следва да отговарят на изискванията, регламентирани в националното законодателство и да включват определен набор от мерки, препоръчани от МОН (като спортни площадки, площадки за игри или за безопасност на движението, дидактически материали, уреди за пречистване на въздуха и др.).

- **Здравна и социална инфраструктура** и оборудване за предоставяне на интегрирани здравно-социални и социални услуги в общността за уязвими групи, възрастни хора, хора с увреждания или деца, вкл. детски ясли.
- **Жилищно настаняване:**
 - Осигуряване на модерно и достъпно жилищно настаняване, вкл. и на уязвими групи от население и други групи в неравностойно положение, включително роми;
 - подкрепа за прилагане на иновативни подходи за финансиране на жилищната политика в общините;
 - насърчаване на архитектурния дизайн и изграждането на жилища, прилагачи принципи за устойчивост на околната среда, със специално внимание към смекчаването и адаптирането на изменението на климата.
- **Култура, спорт и туризъм:**
 - инфраструктура и оборудване за масов спорт;
 - инфраструктура и оборудване за културни организации и сгради, включително за създаване на ключови регистри и дигитализация на културни ценности;
 - разработване на планове за опазване и управление на обектите на недвижимото културно наследство;
 - мерки, свързани с развитието, подобряването, разширяването и социализацията на туристическите зони и свързаната с тях инфраструктура, както и развитие на устойчиви форми на туризъм - екотуризъм, селски, културен, гастрономичен, здравен туризъм и др.
- **Други действия, допустими по ЕФРР и идентифицирани въз основа на подхода „отдолу-нагоре“, при спазване на ясна процедура за демаркация с други програми.**

Важно!!!: Задължителна мярка за всички изброени по-горе видове интервенции ще бъде осигуряване на достъпна физическа среда за хората с увреждания в съответствие с изискванията на националното законодателство.

Изискване към всички инвестиции в сгради по ПРР е изпълнението на мерки за енергийна ефективност с цел постигане най-малко клас на енергопотребление „В“ на сградата.

Основна целева група:

Допустими бенефициенти по ПРР са партньорства на различни заинтересовани страни, действащи на съответната територия, включително държавни органи, областни администрации и общински власти; представителите на гражданското общество (неправителствени организации, организации на работодатели и на синдикати, фондации); представители на бизнеса (предприятия), научната общност; сдруженията на собствениците на жилища в многофамилни жилищни сгради.

Същевременно основната целева група на подкрепата е населението на всички 40 градски общини, които ще бъдат подпомогнати в рамките на Приоритет 2 на ПРР, техни посетители и гости, както и населението на съседни селски общини и населени места, образуващи общи функционални зони. Имайки предвид спецификите на прилагането на териториални мерки с комбинирано финансиране от повече от един програма/източник на финансиране, целевите групи в действителност включват цялото население на всички региони от ниво NUTS 2.

Използване на териториални инструменти:

Приоритет 2 за интегрирано териториално развитие ще бъде изпълнен чрез инструмента Интегрирани териториални инвестиции, в съответствие с чл. 28 от РОР за територията на 6-те региона от ниво NUTS 2.

Стъпките за подготовката на изпълнението на интегрираните териториални инвестиции включват:

1. Приемане на специализиран подзаконов нормативен акт (Постановление на Министерски съвет към Закона за управление на средствата от ЕСИФ), в който да бъдат регулирани процедурите по прилагане на инструмента ИТИ.

2. Одобрене на интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите от ниво NUTS 2 от регионалните съвети за развитие и приемането им от Министерски съвет.

Процедурата по подаване, подбор, оценка и изпълнение на концепциите за ИТИ и проектите, които са част от тях, включва следните стъпки:

1. Подготовка, утвърждаване и публикуване на единни Насоки за кандидатстване с концепции за ИТИ.
2. Сформиране на партньорство, подписване на партньорско споразумение и подаване на концепция за ИТИ в ИСУН.
3. Публични обсъждания за осигуряване на обществена подкрепа и повишаване на осведомеността на обществеността относно планираните дейности в рамките на представените концепции за ИТИ.
4. Проверка за административно съответствие и допустимост.
5. Класиране по качествени/количествени критерии.
6. Одобрене на концепции за ИТИ от РСР.

7. Оформяне на окончателен списък с одобрени за финансиране концепции за ИТИ.
8. Подаване на детайлизираните проектни предложения от бенефициентите и оценка от съответните финансиращи организации/институции/органи – УО на програми, организации, прилагащи финансови инструменти и други (всяка финансираща организация/институция/орган оценява съответния проект, част от концепцията за ИТИ, попадащ в обхвата на нейните отговорности).
9. Подписване на договори и изпълнение на проектите, които са част от концепцията за ИТИ (всяка финансираща организация/институция/орган подписва отделен договор за съответния проект).
10. Цялостна координация, мониторинг и контрол на изпълнението на концепцията за ИТИ и включените в нея проекти.

Бюджет – 1 065 045 698 евро (евродял), финансиране от ЕФРР:

За всеки от регионите от ниво NUTS 2 се предвижда отделен индикативен бюджетен пакет. Всички програми, участващи в интегрирания териториален подход, ще допринесат за отделните пакети. Методиката за разпределяне на ресурса по приоритета включва 4 индикатора: 1. Население - тежест 15%; 2. Територия - тежест 15% ; 3. Брутна добавена стойност - тежест 20%.; 4. Компонент „инфраструктура“ (компонент на Европейския индекс на регионална конкурентоспособност).

Дяловете от индикативните регионални пакети въз основа на гореописаната методология за всеки от региони ниво NUTS 2 като процент от общия ресурс на приоритета по ПРР са както следва:

Регион от ниво NUTS 2	Дял (в %) от бюджета на Приоритета
Северозападен район	20
Северен централен район	18
Североизточен район	18
Югоизточен район	16
Южен централен район	17
Югозападен район	12

Методиката осигурява сравнително балансирано разпределение на финансовите ресурси на национална територия, като отчитайки социално-икономическото развитие на всеки регион, се осигурява по-висок относителен дял на финансирането за северните райони на България.

Специален фокус на подкрепата ще представляват най-нуждаещите се територии, определени като проблемни / територии със специфични характеристики в съответните Интегрирани териториални стратегии за развитие – такива са териториите с демографски риск, както и планинските, селските и граничните територии. За тях ще бъдат заделени 10% от бюджета по този приоритет.

Финансови инструменти:

Предвижда се използването на финансови инструменти (ФИ) за интервенциите, които генерират приходи или водят до спестяване на разходи.

Планираното използване на ФИ е базирано на Предварителната оценка за прилагането на ФИ по ПРР, която идентифицира потенциал за използването им за целия набор от допустимите групи мерки по програмата, както следва:

- Мерки за насърчаване на икономическата активност – преференциални кредити и гаранции в подкрепа на мерки за техническа инфраструктура за бизнес и предприемачество (вкл. сгради), в т.ч. дейности по изграждане /реконструкция/ реновиране/ технологично оборудване и преоборудване на производствени и бизнес сгради и други подобни инвестиции, включително инвестиции на „зелено“ и brownfield инвестиции, както и свързваща инфраструктура.
- Енергийна ефективност и обновяване на жилищни и обществени сгради: Използването на ФИ по ПРР ще бъде координирано с предвидените инструменти за подпомагане на мерки за ЕЕ по НПВУ с цел да се избегне конкуренция между отделните инструменти и да се приложи унифициран подход. За индивидуални собственици ФИ ще се използват основно като допълващи към грантовия компонент на проектите за финансиране на собственото участие на бенефициентите. Предвиждат се и възможности под формата на кредитни линии и портфейлни гаранции на компании, изпълняващи проекти за ЕЕ в жилищния и обществен сектор с цел да се стимулира пазара за изпълнение на ЕСКО договори.
- Устойчива мобилност – Доколкото голяма част от мерките в тази група не генерират приходи се предвиждат ФИ под формата на фонд за финансиране на собствено участие на публичните власти по проекти, одобрени с БФП. Същевременно, за генериращите приходи компоненти като някои мерки за обновяване на подвижен състав, гари и спирки, алтернативни горива и зарядни станции за електромобили, паркинги и системи за паркиране, ще се предлагат инвестиционни или оборотни кредити с вградени гаранции, както и нисколихвено кредитиране с грантов компонент.
- Спортна инфраструктура – подкрепа чрез инвестиционни кредити с вградени или индивидуални гаранции.
- Туризм, култура и културно наследство - комбинирана подкрепа на 50% БФП с ФИ под формата на инвестиционни кредити и вградени или индивидуални гаранции.
- Образователна инфраструктура - инвестиционни или оборотни кредити с вградени или индивидуални гаранции. ФИ ще се прилагат предимно в сектора на висшето образование, както и за частни детски градини и училища, за които се предвижда комбинирано финансиране с БФП в рамките на една операция.
- В сектор „Здравеопазване и социална инфраструктура“ възможностите за прилагане на финансови инструменти са ограничени. Предвижда се предоставянето на инвестиционни или оборотни кредити с вградени гаранции.

За всеки от гореизброените сектори ще бъде допуснато комбинирано финансиране с БФП, включително в рамките на една операция в зависимост от размера на гранта.

Индикативно разпределение на програмните средства от ЕС по форма на финансиране:

Форма на финансиране	Бюджет, в евро
Безвъзмездни средства	1 011 793 413
Финансови инструменти	53 252 285

Приоритет 3 „Справедлив енергиен

преход“:

Приоритетът ще се изпълнява по линия на Фонда за справедлив преход (ФСП) и при условие, че разработените за целите на неговата реализация териториални планове за справедлив преход на засегнатите райони, бъдат одобрени като част от Програмата за развитие на регионите 2021-2027.

Териториален обхват: Области Перник, Кюстендил и Стара Загора. Възможно е приложението да бъде разширено с още 8 области на ниво NUTS 3 -Сливен, Ямбол, Хасково, Бургас, Варна, Ловеч, Габрово, Търговище.

Индикативни мерки за подкрепа в следните направления:

- Продуктивни инвестиции в МСП, включително микропредприятия и стартиращи предприятия, водещи до икономическа диверсификация, модернизация и реконверсия;
- Инвестиции в създаването на нови фирми, включително чрез бизнес инкубатори и консултантски услуги, водещи до създаване на работни места;
- Научноизследователски и иновационни дейности, включително от университети и публични изследователски институции, и насърчаване на трансфера на съвременни технологии;
- Внедряване на технологии, както и системи и инфраструктури за достъпна чиста енергия, включително технологии за съхранение на енергия, и в намаляване на емисиите на парникови газове;
- Инвестиции във възобновяема енергия в съответствие с Директивата за възобновяемите енергийни източници (ЕС) 2018/20016, включително критериите за

устойчивост, посочени в нея, и в енергийна ефективност, включително за целите на намаляването на енергийната бедност;

- Инвестиции в интелигентна и устойчива местна мобилност, включително декарбонизация на местния транспортен сектор и неговата инфраструктура;
- Рехабилитация и модернизация на топлофикационни мрежи с оглед подобряване на енергийната ефективност на централните отоплителни системи и инвестиции в производството на топлинна енергия, при условие че те се доставят изключително от възобновяеми енергийни източници;
- Инвестиции в цифровизация, цифрови иновации и цифрова свързаност;
- Инвестиции в регенериране и обеззаразяване на изоставени терени, възстановяване на земи и включително, когато е необходимо, зелена инфраструктура и проекти за пренастройка, като се отчита принципът „замърсителят плаща“;
- Повишаване на квалификацията и преквалификация на работници и търсещи работа;
- Подобряване на кръговата икономика чрез предотвратяване на отпадъци, намаляване, ефективно използване на ресурсите, повторно използване, ремонт и рециклиране;
- Помощ при търсене на работа на търсещите работа, подкрепа за активно стареене и подкрепа за доходите на работниците в преход между работни места;
- Активно включване на търсещите работа, особено на жените, хората с увреждания и уязвимите групи;
- Техническа помощ;
- Други дейности в областта на образованието и социалното приобщаване, включително, когато това е надлежно обосновано, инфраструктура за целите на центрове за обучение, заведения за грижа за деца и възрастни хора, както е посочено в териториалните планове за преход;
- Освен това ФСП може да подпомага в области, определени като подпомагани области в съответствие с член 107, параграф 3, букви а) и в) от ДФЕС, производствени инвестиции в предприятия, различни от МСП, при условие че такива инвестиции са одобрени като част от териториалния план за справедлив преход. Такива инвестиции са допустими само когато са необходими за изпълнението на териториалния план за справедлив преход, когато те допринасят за прехода към климатично неутрална икономика до 2050 г. и свързаните с тях екологични цели и когато тяхната подкрепа е необходима за създаване на работни места в идентифицираната територия;
- ФСП може също да подкрепя инвестиции за постигане на намаляване на емисиите на парникови газове от дейности, изброени в приложение I към Директива 2003/87 / ЕО на Европейския парламент и на Съвета, при условие че такива инвестиции са одобрени като част от териториалния справедлив преход план. Такива инвестиции са допустими само когато са необходими за изпълнението на териториалния план за справедлив преход.

Основни целеви групи:

- Населението на областите на подкрепа – Перник, Кюстендил и Стара Загора;
- Населението на други населени места от съседни области;
- Посетители и гости на подкрепените области; Потенциални инвеститори, икономически оператори и МСП; Други целеви групи, идентифицирани в разработените териториални планове за справедлив преход.

Използване на териториални инструменти:

За мобилизиране на средства за мерки по ФСП следва да бъдат изготвени териториални планове за справедлив преход за идентифицираните като най-засегнати територии, в диалог с ЕК. Плановете трябва да съответстват на Интегрирания национален план в областта на енергетиката и климата и да бъдат одобрени от ЕК. В плановете следва да бъдат изложени социалните, икономическите и екологични предизвикателства и да бъдат предоставени подробности относно нуждите от икономическа диверсификация, преквалификация и възстановяване на околната среда. България получи подкрепа за изготвяне на планове за справедлив преход по Програмата на ЕС за подкрепа на структурни реформи на ЕК за трите региона с активен въгледобивен сектор – Стара Загора, Кюстендил и Перник. Териториалните планове са в процес на разработване и мерките, включени в тях, ще бъдат подкрепени в рамките на настоящия Приоритет 3 на ПРР 2021-2027.

Допълнителни региони на ниво NUTS 3 (области), идентифицирани като силно засегнати, са Сливен, Ямбол, Хасково, Бургас, Варна, Ловеч, Габрово, Търговище. За подготовката на териториални планове за справедлив преход за тях е сключено споразумение с Международната банка за възстановяване и развитие. В случай, че тези области бъдат одобрени за включване в обхвата на ФСП, мерките, включени в тях ще бъдат подкрепени също в рамките на Приоритет 3 на ПРР 2021-2027.

Финансови инструменти: При изпълнение на мерките по приоритета се предвижда използване на финансови инструменти за някои от планираните интервенции, идентифицирани в териториалните планове, които ще стимулират реализирането на приходогенериращи инвестиции и предоставянето на дългосрочни заеми с ниска лихва при благоприятни условия. Подкрепа чрез финансови инструменти ще се предоставя включително в комбинация с безвъзмездна финансова помощ в една операция.

Бюджет – 1 243 208 977 евро (евродял), финансиране от ФСП.

Приоритет за Техническа помощ:

В съответствие с **член 36 на РОР** за програмния период 2021-2027 г., България планира да използва техническа помощ за ефективно управление и администриране на подкрепата за регионално развитие по ЕФРР.

Мерки за подкрепа:

- Информация и комуникация: подобряване на обмена на информация, включително чрез иновативни инструменти и уеб-базирана платформа с цел достигане до по-широк кръг хора и до по-голям брой целеви групи; организиране на информационни събития (конференции, информационни дни, и т.н.), посветени на възможности за финансиране по ПРР, постигнати резултати от реализацията на програмата, предстоящи събития и процедури за кандидатстване; прилагане на мерки за подобряване на видимостта на подкрепата от ЕСИФ, в т.ч. мерки за публичност, изпълнявани от регионалните съвети за развитие;
- Мерки за подготовка, изпълнение, мониторинг и контрол, вкл. чрез наемане на външни изпълнители, подпомагачи дейността на УО на ПРР 2021-2027, например:

- Дейности, свързани с мониторинг на изпълнението на проектите за програмен период 2021 – 2027 г., вкл. наемане на външни изпълнители за извършване на проверки на място и свързаните с тях отчети, вътрешни системи за контрол и др.:
- Дейности, свързани с приключването на програмен период 2014-2020 г.
- Дейности, насочени към подобряване на контрола, одита и юридическите и представителните услуги, вкл. наемане на външна специализирана помощ; дейности по оценка на административния процес; дейности за превенция и борба с нередностите и измамите, засягащи финансовите интереси на ЕС за периода 2021-2027 г.
- Разработване и актуализиране на стратегически документи, свързани с изпълнението на ПРР 2021-2027 г и с подготовка на следваща програма след 2027 г.;
- Логистично осигуряване на координацията, управлението и изпълнението на ПРР 2021-2027 г.
- Обезпечаване функционирането на Комитета за наблюдение по ПРР 2021-2027 г.
- Оценки и проучвания, събиране на данни - оценки на ефективността и ефикасността на изпълнение на програмата, включително събиране на данни; извършване на проучвания, анализи, включително за нуждите на подготовката за програмния период след 2027 г.; въпросници за получаване на обратна връзка от бенефициентите.
 - Анализи и оценки на изпълнението на Интегрираните териториални стратегии за регионите от ниво 2
 - Анализ на изпълнението на интегрирания териториален подход
 - Средносрочна оценка на ПРР 2021-2027 г.
 - Оценка на въздействието на ПРР 2021-2027 г.
 - Предварителна и екологична оценка за периода 2028-2034 г.
 - Специални (ad-hoc) оценки, анализи и проучвания (в случай на необходимост).

Основните целеви групи: служителите на Управляващия орган на ПРР, потенциалните бенефициенти и техните партньори, териториалните органи, членовете на Комитета за наблюдение на ПРР, външни експерти и организации, подпомагащи подготовката, изпълнението, мониторинга и контрола на ПРР.

Бюджет: 51 800 374 евро (евродял), финансиране от ФСП.

Техническа помощ съгласно член 37 от РОР.

УО на ПРР възнамерява да използва възможността, предвидена в чл. 37 от РОР и да допълни техническата помощ с **целови мерки за изграждане на административен капацитет чрез финансиране, което не е свързано с разходи, с цел укрепване капацитета и ефективността на публичните власти и органи.**

Укрепването на капацитета на органите на УО на програмата, потенциалните бенефициенти и съответните партньори и териториалните органи е основен фокус на мерките, които е планирано да бъдат изпълнени по приоритета. Дейностите ще бъдат насочени към обезпечаване на ефективен работен процес за прилагане на регионалната политика; разработване на практически насоки и семинари за бенефициенти, членове на РСР, партньори. Също така са предвидени редица тематични семинари и обучения за служителите на УО, РСР, градските власти, участващи в изпълнението на програмата.

За постигане на заложените цели и успешна реализация на подхода за интегрирани териториални инвестиции по ПРР са предвидени мерки в следните направления:

1. Разработване и публикуване на наръчници за изпълнение на подхода ИТИ: Предвижда се да бъдат разработени наръчници, указания и правила, в които да бъдат детайлно разписани основните изисквания за:

- прилагане на принципа на партньорство при подготовка и изпълнение на интегрирани териториални стратегии
- възможности за съфинансиране, инструменти и възможности за финансиране на интегрирани проекти и концепции за ИТИ
- процедури за отчитане и изпълнение на интегрирани проекти и концепции за ИТИ
- събиране и анализ на данни от изпълнението на интегрирани проекти и концепции за ИТИ и отчитане на постигнатите резултати и ползи за бенефициентите, населението за конкретната територия, както и населението на съседните населени места;
- ръководства/указания за идентифициране на потенциални рискове при изпълнение (напр. прекратяване на проект) и възможни мерки за управление на риска;

2. Осигуряване на подкрепа, вкл. наемане на външни експерти, за процедурите по предварителен подбор и оценка на концепции за ИТИ и проектни предложения. Предвижда се наемането на външни експерти, които да участват в процедурите по подбор на интегрирани проекти и концепции за ИТИ, които да оказват експертна подкрепа за териториалните органи с цел извършване на качествен преглед и проверка на етапа на предварителен подбор. В допълнение, външни експерти ще бъдат ангажирани и при извършването на оценка на проекти на ниво УО по отделните приоритети.

3. Мерки за повишаване на административния капацитет на всички заинтересовани страни в процеса на изпълнение на ПРР:

- Периодични проучвания на удовлетвореността сред служителите и анализиране на нуждите от обучения; изготвяне на план за действие с мерки за подобряване компетенциите и преодоляване на техническите/експертни пропуски на служителите на териториалните органи, УО на ПРР и др.
- Периодични координационни срещи между УО на програмите, включени в изпълнението на интегрирания териториален подход за отчитане напредъка в изпълнението на дейности и проекти, обсъждане на възникнали казуси и проблеми и др.
- Организиране на годишни семинари за обмен на добри практики, идеи и подходи за всички заинтересовани страни по програмата за (бенефициенти, УО-и на програми, териториални органи, потенциални кандидати и др.)
- Обучения за повишаване на административния капацитет на всички служители, включени в етапа на предварителен подбор на интегрирани проекти/концепции за ИТИ (напр. за идентифициране на общи приоритети, ангажиране на партньори и сключване на споразумения, запознаване с критерии за подбор и оценка на интегрирани проекти/концепции за ИТИ, запознаване с основните стъпки на процеса по предварителен подбор и др.)
- Обучения за повишаване на административния капацитет на служителите на УО - оценка на проектни предложения за предоставяне на финансиране по програмата, управление, мониторинг и контрол,

финансово управление и контрол на ниво УО; дейности, свързани с превенция и предотвратяване на корупционни практики и конфликт на интереси (тематични обучения на служителите; разделяне на отговорностите във всички компетентни структури);

- Обучения за повишаване административния капацитет на бенефициентите по ПРР 2021-2027, вкл. по отношение на: Подготовка и кандидатстване с конкретни проектни предложения по ПРР 2021-2027; Изпълнение и отчитане на проекти, финансирани по ПРР, вкл. интегрирани проекти/ проекти, включени в ИТИ концепции; превенция и предотвратяване на корупционни практики и конфликт на интереси. Обучения/регулярни срещи/семинари с бенефициенти за обмен на опит, обсъждане на възникнали казуси, оказване на подкрепа за партньорствата в процеса на изпълнение за преодоляването на проблеми с цел минимизиране на риска от прекратяване на концепции за ИТИ. Обучения за събиране на информация, анализ и оценка на данните, изготвяне на доклади за отчитане на ефектите от реализираните проекти, както за конкретните бенефициенти, така и за по-малките населени места в регион;

4. Създаване на Консултативен център в подкрепа на подготовката на интегрирани проекти/концепции за ИТИ. Основна цел на мярката е да бъде създадено звено с експерти, които активно да се включат и да оказват пълно съдействие на потенциалните бенефициенти и техните партньори в цялостната подготовка на интегрирани проекти/концепции за ИТИ – сформирание на партньорско споразумение, идентифициране на подходящи интегрирани проекти и мерки, разработване на проекти и др.

5. Организация и провеждане на публична кампания за популяризиране възможностите за финансиране по ПРР, вкл. на инструмента ИТИ и възможностите за участие на всички заинтересовани страни. Основната цел е да бъде повишена осведомеността на заинтересованите страни за възможностите за участие и прилагане на подхода за интегрирани териториални инвестиции. Предвидено е да бъде разработена Стратегия за провеждането на национална публична кампания и план за реализацията ѝ с включени конкретни мерки и дейности с цел осигуряване на медийно присъствие и популяризиране на възможностите за финансиране чрез различни канали за информация (разбираеми видеоклипове, публикации в основните национални медии и социалните мрежи и др.). Основната цел е ангажиране на максимално широк кръг от населението и популяризиране на възможностите за реализация на ИТИ.

6. Разработване на методика и критерии за оценка на публичната подкрепа на отделните интегрирани проекти/ концепции за ИТИ и провеждане на обучения за повишаване на административния капацитет на експертите, които ще извършват проверка на публичната подкрепа. Ключово изискване за одобрението на интегрирани проекти по ПРР и на концепции за ИТИ е наличието на публична подкрепа на предложените мерки. На етапа на предварителен подбор е предвидено провеждането на публични обсъждания, чрез които да бъде оценена степента на подкрепа за конкретните дейности и мерки, предложени за финансиране. За целта ще бъде разработена методика и критерии, по които на етапа на предварителен подбор териториалните органи, ангажирани с процеса, да могат да извършват максимално обективна преценка на наличието на публична подкрепа.

7. Разработване на документ/указания за общините за събиране, отчитане и анализ на данни за изпълнението на проекти. В процеса на реализация на интегрирани териториални инвестиции от ключово значение ще бъде събирането на коректна

информация и данни, както и ефективният анализ с цел отчитане на постигнатите резултати. В тази връзка, чрез екип от експерти в областта на анализа на данни, ще бъдат изготвени указания за общините за начина на събиране, отчитане и анализ на данни за постигнатите резултати от реализацията на проектите по програмата. Целенасоченото и ефективно събиране на статистическа информация ще бъде ключова основа и в процеса на програмиране на дейности и мерки за следващ програмен период.

8. Техническо обезпечаване за нуждите на УО на ПРР 2021-2027 г. и регионалните съвети за развитие (РСР) - закупуване на компютърно оборудване (хардуер и софтуер), офис оборудване, информационните системи и софтуерните програми, лицензи и др. Осигуряване на специализиран софтуер за провеждане на конферентни събития с възможност за обезпечаване на симултанен превод.

9. Подкрепа за териториалните органи в изпълнение на функциите им по ПРР, вкл. за изпълнение на подхода ИТИ– осигуряване на финансиране на териториалните звена по програмата за ефективно, цялостно и качествено изпълнение на функциите им, свързани с реализацията на програмата, вкл. логистична подкрепа за организиране и провеждане на обществени обсъждания.

Бюджет: 22 290 000 евро (евродял), финансиране от ЕФРР.

Бюджет на Програмата:

Приоритет	Принос на ЕС (евро)	Национален принос (евро)	Общо (евро)
П 1	433 734 302	101 751 432	535 485 734
П 2	1 065 045 698	216 739 157	1 281 784 855
П 3	1 243 208 977	411 486 501	1 654 659 478
ТП	74 090 374	13 074 771	87 165 145
ОБЩО	2 816 079 351	7 43 051 861	3 559 131 212